Prakseologia nr 166/2024
https://doi.org/10.7206/prak.0079-4872_2015_160_74

Nauki o zarządzaniu w Polsce drugiej połowy XX stulecia

– recenzja książki Piotra Górskiego »Między nauką a polityką. Środowisko nauk o zarządzaniu i jego refleksja teoretyczna w Polsce lat 1945–2000« (Kraków, 2024)

Artykuł recenzyjny poświęcony jest książce: P. Górski, *Między nauką a polityką. Środowisko nauk o zarządzaniu i jego refleksja teoretyczna w Polsce lat 1945–2000*, Kraków: Wydaw. AGH, 2024, ss. 320. Ukazane są w nim istotne powiązania między prakseologią a teorią organizacji, zwłaszcza w odniesieniu do koncepcji rozwijanych w Polsce.

słowa kluczowe: nauki o zarządzanie, teoria organizacji, historia myśli organizatorskiej, prakseologia, polska szkoła prakseologii;

Praca składa się z wprowadzenia, trzech części oraz zakończenia. Część I, zatytułowana „Konteksty", podzielona jest na dwa rozdziały, a część II, „Ludzie i środowisko" oraz część III, „W kręgu rozważań teoretycznych", obejmują po jednym rozdziale. Wydaje się, że nie było potrzebne wyróżnianie części i rozdziałów, lecz można było poprzestać na podziale na cztery rozdziały.

W krótkim wprowadzeniu autor poniekąd uzasadnia podjęcie tematu i sygnalizuje jego merytoryczne rozpracowanie. Przedmiotem rozdziału pierwszego jest kontekst teoretyczny i metodologiczny, ukazany w oparciu o pokrewne i inspirujące badawczo opracowania krajowe oraz zagraniczne. Autor sięga tu do dzieł socjologów, historyków, filozofów, jak i do publikacji z dziedziny nauk o zarządzaniu. W szczególności akcentuje wagę i potrzebę stosowania bli-

skiej mu perspektywy historycznej w badaniach nad stanem nauki organizacji i zarządzania[1]. W rozdziale 2. tej części, którego tematyka określona jest jako kontekst historyczny, dokonany został przegląd wydarzeń i procesów w historii Polski lat 1945–2000 zgodnie z powszechnie przyjętą periodyzacją. Wywód prowadzony jest z punktu widzenia wpływu polityki na stan nauki i szkolnictwa wyższego, ale także podkreśla się wagę przemian w gospodarce i społeczeństwie, które znajdowały swój wyraz w ówczesnym uprawianiu nauk o zarządzaniu. Ze względu na złożony przedmiot badania oraz bogaty zasób istniejącej literatury, rozdział o kontekście historycznym jest znacznie bardziej obszerny od poprzedniego. Struktura części pierwszej wyraźnie przesądza, że mamy do czynienia z pracą interdyscyplinarną.

Z kolei w części II – tożsamej z rozdziałem 3. – autor przechodzi do charakterystyki środowiska nauk organizacji i zarządzania w półwieczu 1945–2000. Dokonana tu została przeglądowa analiza omawianego środowiska naukowego wraz z oceną jego działań w następujących po sobie okresach: 1945–1949, czyli w okresie przejściowym, zapoczątkowującym nową rzeczywistość polityczną i gospodarczą; 1950–1956, w latach stalinowskich (w węższym rozumieniu); 1957–1970, w czasach gomułkowskiej „małej stabilizacji"; 1971–1980, w latach mierzenia się środowiska z wyzwaniami przyśpieszonej modernizacji epoki gierkowskiej. Następnie wyodrębniony został okres między sierpniem 1980 a grudniem 1981 roku; lata 1982–1989, z opisem reakcji środowiska na nieudane próby ratowania systemu komunistycznego i jego upadek; oraz ostatni okres lat transformacji 1990–2000, otwierający kolejną nową epokę. Tak zostały ułożone podrozdziały rozdziału 3. wypełniającego część II. Opisywane warunki działania środowiska organizatorskiego zmieniały się dramatycznie, z czym wiązały się odmienne w poszczegól-

[1] Por. P. Górski, *Perspektywa historyczna w badaniach organizacji i zarządzania. Zagadnienie strategii badawczych,* „Prakseologia", 162 (2020): 115–130 (dostęp internetowy: https://prakseologia.ifispan.pl/prakseologia-162/) /przyp. Redakcji/.

nych latach wymagania. Najpierw nastąpiło wygaszenie entuzjazmu i odrzucenie zaangażowania w powojenną odbudowę wielu kompetentnych osób sprzed wojny, które na próżno próbowały adaptować do nowych realiów swój wcześniej wypracowany dorobek. Potem nastąpiło wymuszone odcięcie się od rodzimych dokonań i import rozwiązań sowieckich. Po odwilży październikowej 1956 nastał ostrożny powrót do tradycji, jednak z utrzymaniem się służalczych postaw wobec władzy. Nadziei szukano w prakseologii i w propagowaniu idei dobrej roboty. Później przyszła iluzja modernizacji przy selektywnym otwarciu się na trendy światowe. Wskutek wybuchu społecznego ruchu „Solidarności" – mimo jego militarnego stłumienia – nastąpił przełom w postawach, prowadzący do szukania ratunku w reformach. Drodze do upadku politycznego i gospodarczego systemu paradoksalnie towarzyszył rozkwit dokonań teoretycznych w zakresie oryginalnych koncepcji organizacji i zarządzania. W pierwszej dekadzie radykalnej zmiany ustrojowej i liberalnej transformacji nastąpiło z kolei szerokie otwarcie się na import myśli oraz zaleceń z Zachodu.

Przed ukazaniem się recenzowanej książki nie było opracowania przedstawiającego tak rozlegle zakreśloną panoramę postaw i działań środowiska organizacji i zarządzania w zmieniających się okolicznościach społeczno-gospodarczych i politycznych. Został wykonany ważny i niezbędny krok w kierunku uzyskania samowiedzy środowiskowej. Przedmiotem uwagi Piotra Górskiego są w szczególności dokonania i postawy w środowisku Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, ale także w środowiskach instytutów wtedy powstających (Główny Instytut Pracy przekształcający się w 1952 roku Instytut Ekonomiki i Organizacji Przemysłu, a ten z kolei w Instytut Ekonomiki i Organizacji Przemysłu Maszynowego „Orgmasz" w 1988 roku), w środowiskach komitetu PAN i agendach PAN-owskich, w mniejszym stopniu w środowiskach jednostek uczelnianych. Przeanalizowana została zawartość czasopism, takich jak: „Przegląd Organizacji", „Ekonomika i Organizacja Pracy", „Problemy Organizacji", „Humanizacja Pracy", „Prakseologia", „Organi-

zacja i Kierowanie". W szczególności przypomniany został rodowód i zmiany w odniesieniu do dwóch pierwszych tytułów. „Przegląd Organizacji", czasopismo środowiskowe wydawane od 1926 roku i jednoznacznie utożsamiane z osiągnięciami „polskiej szkoły organizacji" okresu klasycznego, przestał wychodzić w 1949 roku. Został zastąpiony przez „Ekonomikę i Organizację Pracy", organ instytucji państwowej, promujący myśl organizatorską z krajów wschodniego imperium. Jednakże po 1956 roku – początkowo w formie „Biuletynu TNOiK", a od 1962 roku pełnoprawnego magazynu – „Przegląd Organizacji" kontynuował swoją misję, z dużą otwartością na aspekty prakseologiczne; natomiast „Ekonomika i Organizacja Pracy" wycofywała się stopniowo z moderowanej politycznie linii programowej. W rezultacie tych zmian, od 1956 roku oba tytuły funkcjonowały równolegle – były mniej więcej jednakowo odbierane, co poszerzało możliwości publikacyjne dla zainteresowanych w całym kraju. Więcej informacji o tych czasopismach – także o różnych niuansach i charakterystyce pozostałych tytułów, nie tak uwikłanych ideologicznie – znaleźć można w bogatej interpretacyjnie narracji rozdziału 3. recenzowanej książki.

Główna konkluzja dotycząca omawianej publikacji, potwierdzająca tytuł całości opracowania, jest taka, że nauka organizacji i zarządzania osadzona była pomiędzy polityką – początkowo doktryną marksizmu, potem socjalizmu ideologicznego, pochodzącego z deklaratywnych tez i uchwał PZPR – a nauką organizacji i zarządzania *tout court*. Nauka ta rozwijała się zarówno na podstawie rodzimych tradycji jak i poprzez adaptację nowości docierających ze świata zewnętrznego. Najmniej kierowano się empirycznym doświadczeniem rzeczywistości socjalizmu realnego, mimo licznych głosów tego żądających, na przykład w listach do poszczególnych redakcji, pisanych przez ludzi praktyki. Co pozostało znaczącego w tym nurcie? Socjalistyczna teoria przedsiębiorstwa czy może ogólniej – organizacji, której zręby coraz wyraźniej wyłaniały się z końcem lat siedemdziesiątych i która wówczas była preferowana w teoretycznych dyskusjach, by wspomnieć choć-

by propozycje Witolda Kieżuna[2]. Tendencja ta była również tu i ówdzie praktykowana w przestrzeni dydaktycznej. Później nagle te próby przerwano, pewnie nie tylko dlatego, iż w odbiorze społecznym były ignorowane lub niezauważane. Ustrój jeszcze trwał dekadę ale socjalistycznej organizacji gospodarczej ideologicznej proweniencji nie wypracowano.

Znaczącą wagę dla dzisiejszego odbiorcy posiada także część III (z zawartym w niej rozdziałem czwartym). Z powojennych dziejów uprawiania nauki organizacji i zarządzania w Polsce Górski wyselekcjonował – kierując się kryterium oryginalności twórczej – koncepcje i teorie w przedmiocie organizacji i zarządzania noszące znamię nowatorstwa. Należała do nich najpierw prakseologiczna teoria organizacji z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, wywodząca się z dzieła Tadeusza Kotarbińskiego i posiadająca trzy wcielenia: Zygmunta Rytla, Jana Zieleniewskiego i Jerzego Kurnala. Dalej analizowane są dzieła z lat osiemdziesiątych w postaci teorii gry organizacyjnej Andrzeja K. Koźmińskiego-Andrzeja Zawiślaka[3], praktycznej teorii organizacji Piotra Płoszajskiego[4], teorii równowagi organizacyjnej Andrzeja K. Koźmińskiego-Krzysztofa Obłója[5], eklektycznej teorii organizacji i zarządzania Leszka Krzyżanowskiego[6] oraz systemowo-sytuacyjnej syntezy Marcina Bielskiego[7].

[2] Zob. W. Kieżun, *Elementy socjalistycznej nauki organizacji i zarządzania*, Warszawa: „Książka i Wiedza", 1978.

[3] K. Koźmiński, A. Zawiślak, *Pewność i gra: wstęp do teorii zachowań organizacyjnych*, Warszawa: PWE, 1979 (wyd. II uzup.: 1982).

[4] P. Płoszajski, *Między refleksją a działaniem: dylematy praktycznej teorii zarządzania*, Wrocław: Zakład Naukowy im Ossolińskich, 1985.

[5] A.K. Koźmiński, K. Obłój, *Zarys teorii równowagi organizacyjnej*, Warszawa: PWE, 1989.

[6] L. Krzyżanowski, *Podstawy nauki zarządzania,* Warszawa: PWN,1985; tegoż, *Podstawy nauk organizacji i zarządzania,* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992, (wyd. II: 1994); tegoż, *O podstawach kierowania organizacjami inaczej: paradygmaty, metafory, modele, filozofia, metodologia, dylematy, trendy,* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1999.

[7] M. Bielski, *Organizacje: istota, struktury, procesy,* Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1992 (wyd. II: 1997).

Według Piotra Górskiego prakseologiczna teoria organizacji składa się z kilku sekwencji. Rekonstrukcyjną analizę rozpoczyna od Tadeusza Kotarbińskiego *Traktatu o dobrej robocie*[8]. Osadzenie tego dzieła w filozoficznych poglądach jego twórcy jest niezwykle interesujące i pewnie doczeka się jeszcze polemik czy komentarzy. Kotarbiński wywodzi teorię prakseologii z reizmu i to powiązanie koncepcji organizatorskich z reizmem wydaje się być swego rodzaju misją nie do wykonania. Analiza tych zagadnień przeprowadzona jest jednak przez Górskiego w ścisłym związku z pismami twórcy prakseologii i wzbogaca pokaźny już dorobek interpretacyjny tego zagadnienia. W ten nurt rozważań wprowadzona została także – wcześniej tak nielokowana ani nawet nie omawiana – teoria organizacji Zygmunta Rytla[9], co niewątpliwie jest oryginalnym wkładem Górskiego do opracowania dziejów polskiej myśli organizatorskiej. Z tym, że akcent powinien być bardziej położony na Rytlowskie energetyczne równanie pracy, którego warianty wydajności i oszczędności z niego wyprowadzone, poprzedzały zasadę ekonomizacji działań w prakseologii Kotarbińskiego. Nagła śmierć Rytla przerwała ciąg dalszy tych dociekań i ustaleń. Koncepcje prakseologicznej teorii organizacji Jana Zieleniewskiego[10] i Jerzego Kurnala[11] – w potocznej recepcji traktowane jako równoległe i niemal utożsamiane ze sobą – zostały przez Górskiego rozdzielnie ujęte. Autor wychwycił różnice pomiędzy dokonaniami obydwu uczonych, uwzględniając zarówno stosunek do rzeczywistości organizacyjnej, wprowadzaną terminologię, otwarcie na impulsy, których źródłem były współczesne osiągnięcia zachodnie, jak też nawiązania do kon-

[8] Łódź-Wrocław: Łódzkie Towarzystwo Naukowe i Zakład im. Ossolińskich, 1955 (kolejne poszerzone wydania Ossolineum: 1958, 1965, 1969, 1973, 1975, 1982).

[9] Z. Rytel, *Teoretyczne podstawy organizacji*, Kraków-Poznań: INOiK i Wł. Wilak, 1947.

[10] J. Zieleniewski, *Organizacja zespołów ludzkich. Wstęp do teorii organizacji i kierowania*, Warszawa: PWN, 1964 (kolejne wydania: 1965, 1967, 1972, 1976, 1978, 1982); tegoż, *Organizacja i zarządzanie*, Warszawa: PWN, 1969 (kolejne wydania: 1971, 1974, 1975, 1976, 1979, 1981).

[11] J. Kurnal, *Zarys teorii organizacji i zarządzania*, PWE: Warszawa 1969 (wyd. II: 1970).

cepcji twórcy prakseologii, co było powszechnym wyróżnikiem środowiska prakseologiczno-organizatorskiego lat siedemdziesiątych XX wieku. Nie trzeba już dodawać, iż oddziaływanie licznych publikacji Jana Zieleniewskiego było szerokie w skali kraju; za to Jerzy Kurnal skupił wokół siebie i wypromował licznych uczniów, tworzących znaczący ośrodek naukowej kontynuacji w dociekaniach nad przedmiotem organizacji i zarządzania.

Teorie i koncepcje pomieszczone w części III jako chronologicznie ostatnie powstały w dekadzie ostatecznego rozkładu nakazowo-rozdzielczego ustroju. Dotyczyło to teorii gry Koźmińskiego-Zawiślaka, a w szczególności teorii równowagi organizacyjnej Koźmińskiego-Obłója. Obydwie trafnie – trafniej niż inne powstałe wtedy próby – odczytują pracę menedżerów w warunkach realnego socjalizmu; obydwie też nie mogły sprostać oczekiwaniom, które powstały wraz z uruchomieniem transformacji ustrojowej. Zapisały się jednak jako karta w naukach o zarządzaniu w Polsce doniosła i nie powinny zostać zapomniane. To samo odnosi się zresztą do praktycznej teorii zarządzania P. Płoszajskiego, do ewoluujących zapatrywań na naukę organizacji i zarządzania L. Krzyżanowskiego[12], a także do systemowej, społeczno-technicznej, teorii organizacji M. Bielskiego, zawartej w jego przyjaznym dla odbiorcy podręczniku *Organizacje*, który zamyka pytaniem: czy podręcznik był przydatny i na ile? Odpowiedzi na to pytanie – które należy stawiać w odniesieniu do właściwie każdej z omawianych propozycji – z pewnością wciąż będą udzielane przez przyszłych badaczy i najpewniej będą się one różnić między sobą. Jednakże punktem odniesienia dla tych ocen już trwale pozostanie rekonstrukcyjno-interpretacyjne dzieło Piotra Górskiego.

Czy wybór omawianych koncepcji był zasadny? Niewątpliwie znacząco współtworzyły polski dorobek organizatorski. Nadto były stosunkowo dobrze znane, choć może najmniej dotyczy to postulatu praktycznej teorii zarządzania Płoszajskiego, ze względu na

[12] Podręczniki Krzyżanowskiego były nie tyle zwyczajnymi wznowieniami, edycjami „uzupełnionymi i poszerzonymi", ile kolejnymi próbami określania statusu i natury nauk o zarządzaniu.

problemowy i mniej dydaktyczny charakter tej publikacji. Uwzględnione koncepcje są jednak Górskiemu bliskie, stąd ich nobilitujące miejsce we wzniesionym przez niego swoistym panteonie dokonań i zasług na polu organizacji i zarządzania w Polsce.

Można jeszcze postawić pytanie: czy dobór dokonań wymienionych autorów wyczerpuje postawione kryterium oryginalności w rodzimym obszarze nauk o zarządzaniu? Jeśli by próbować ten krąg uczonych poszerzyć, nasuwa się pytanie o nieuwzględnioną prakseologiczną teorię organizacji w ujęciu Witolda Kieżuna, szczególnie wyraziście wyłożoną w jego podręczniku *Sprawne zarządzanie organizacją: zarys teorii i praktyki*[13]. Ten kierunek powstał na podłożu tradycji prakseologicznej, a kategoria sprawności panowała w nim na równi z programowymi pojęciami wtedy obowiązującej nauki o zarządzaniu, jak strategia, czynniki behawioralne w organizacji czy controling, zajmujący miejsce tradycyjnej kontroli. Pojęcia te w większym lub mniejszym stopniu są obecne w dziele Kieżuna. Odwrotnie jednak już tak nie było: w ujęciach znanych podręczników z importu koncepcje prakseologiczne nie były uwzględniane. W recepcji podręczników obcojęzycznych obowiązywał standard powszechnie obowiązującej kompozycyjnej struktury. Można by rzec, że Kieżun jako jeden z nielicznych usiłował swym podręcznikiem sprostać konkurencji masowo napływających ofert z Zachodu, głównie pochodzenia anglosaskiego, zachowując wątek prakseologiczny. Oddziaływanie tej propozycji było jednak już wtedy nikłe – entuzjazm prozachodni był ogromny, zdecydowana większość autorów prześcigała się w podaży pomocy dydaktycznych, będących zazwyczaj zgrabną kompilacją opracowań zagranicznych, niekiedy nader udanych[14]. Taki był duch czasu.

[13] Oficyna SGH: Warszawa, 1997 (kolejne wyd.: 1998).

[14] Jak na przykład podręcznik: *Zarządzanie – teoria i praktyka*, pod red. A.K. Koźmińskiego i W. Piotrowskiego, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994 (wielokrotnie wznawiany w następnych latach) – umiejętnie łączący uniwersalną treść właściwą podręcznikom „zachodnim" z oczekiwaniami krajowego odbiorcy.

***

Między nauką a polityką może być czytane modułowo – każda część jest swoistą całością, a razem tworzą niezwykłą monografię. Proporcje starano się zachować, co nie było łatwe przy tak rozpiętych chronologicznie ramach przedmiotu. Niewielkie powtórzenia występujące w rozdziale 2. i 3. są zrozumiałe. Ich powodem były nachodzące na siebie wydarzenia, omawiane jednakże w odmiennych aspektach. Obszerna bibliografia (ogółem 635 gatunkowo zróżnicowanych pozycji) oraz indeks nazwisk (583 autorów i twórców) wieńczą starannie i estetycznie wydany tom. Wartością dodaną pozostaje przedmowa znakomitej przedstawicielki humanistycznej teorii organizacji i zarządzania, nieżyjącej już, prof. Barbary Czarniawskiej-Joerges.

Podsumowując, otrzymaliśmy ważne opracowanie, obejmujące interpretację i krytykę dziejów nauk o zarządzaniu w okresie od zakończenia II wojny światowej do końca XX wieku. Jak sam autor podkreśla, ta krytyka jest rodzajem refleksji teoretycznej. Jej usytuowanie mieści się w subdyscyplinie zwanej *organizational history*, a w Polsce – historia myśli organizatorskiej. Publikacja zachowała walor jasności przekazu, co w rozważaniach naukowych nie zawsze ma miejsce. Język narracji momentami wznosi się na wyżyny najlepszej publicystyki, nie tracąc przy tym niczego z rzeczowości i trafności. Wywody cechuje takt i stanowczość, a omawiane koncepcje i teorie są krytycznie analizowane, z podkreśleniem ich roli w konkluzji, jako znaczących dokonań polskiego środowiska naukowego. Ich krytyczna recepcja pozostaje twórczym rysem recenzowanej książki, istotnie wzbogacającym wiedzę – jest też przejawem meta-naukowej refleksji w najlepszym wydaniu. Stosowana terminologia, dobór źródeł, klarowność wniosków – podawanych na zakończenie kolejnych fragmentów – a także samo uzasadnienie podjętego tematu, podane we wprowadzeniu, świadczą o znawstwie przedmiotu. Na taką monografię, głęboką w treści, a przyjazną w stylu, środowisko nauk o zarządzaniu czekało od dawna.

Alojzy Czech

SUMMARY

The management science in Poland in the second half of the 20th century

The paper is a review article devoted to the book: P. Górski, *Między nauką a polityką. Środowisko nauk o zarządzaniu i jego refleksja teoretyczna w Polsce lat 1945-2000* [Between Science and Politics. The Management Science Community and Its Theoretical Reflection in Poland, 1945-2000], Kraków: Wydawnictwo AGH, 2024, 320 pages. In the text, the important connections between praxiology and organizational theory (as well as *organizational history*) are shown, especially in relation to the concepts developed in Poland.

Key words: management science, organizational theory, organizational history, praxiology, Polish School of Praxiology;

Prakseologia

166 (2024)

Treść numeru

Słowo od Redakcji
(**Wiesław Banach, Marcin W. Bukała**) ***3***

STUDIA

Alojzy Czech — Mjr dr Józef Andrzej Teslar (1889–1961) i jego wkład w recepcję dzieła Henri Fayola w Polsce ***11***
Major Dr. Józef Andrzej Teslar (1889–1961) and His Contribution to the Reception of Henri Fayol's Work in Poland (Summary) ***48***

Dariusz Bąk — Program etyczny jako narzędzie wpływu w organizacji ***51***
Ethical program as a tool of influence in the organization (Summary) ***74***

DYSKUSJE

Robert Sroka — Infrastruktura etyczna biznesu – koncepcja Wojciecha Gasparskiego i współczesne rozwiązania ***77***
Ethical business infrastructure – Wojciech Gasparski's concept and contemporary solutions (Summary) ***99***

Grzegorz Szulczewski — Przedsiębiorczość w ostatnich „retrospekcjach i postulatach" Profesora Gasparskiego ***101***
Entrepreneurship in the last „retrospections and postulates" by the Professor Gasparski (Summary) ***105***

Jacek Gniadek SVD — Niezmienne zasady ekonomii ***107***
Immutable principles of economics (Summary) ***115***

ARTYKUŁY RECENZYJNE

O działaniu na styku sfer duchowej, społecznej i politycznej – recenzja książki Jeana Ousseta »Działanie« (Kraków, 2021)
(**Marcin W. Bukała, Tomasz Owsianik**) ***119***
On the action at the intersection of the spiritual, social and political spheres (Summary) ***125***

Historia Polski opisana z nawiązaniem do prakseologii misesowskiej – recenzja książki Jakuba Wozinskiego »Od ujścia Wisły po Morze Czarne. Handlowo-gospodarcze tło dziejów Polski«, t. II. »1572–1795« (Warszawa, 2022) (**Marcin W. Bukała**) ***127***

The history of Poland described in relation to praxeology of Ludwig von Mises (Summary) ***136***

Nauki o zarządzaniu w Polsce drugiej połowy XX stulecia – recenzja książki Piotra Górskiego »Między nauką a polityką. Środowisko nauk o zarządzaniu i jego refleksja teoretyczna w Polsce lat 1945–2000« (Kraków, 2024) (**Alojzy Czech**) ***136***

Management sciences in Poland in the second half of the 20th century (Summary) ***142***

INFORMACJE O PUBLIKACJACH

Noty o książkach: G. Chesterton, *Eugenika i inne zło* (2021); R. Baader, *Koniec pieniądza papierowego* (2022); Z. Ilski, *System wyborczy do Izby Poselskiej parlamentu Polski przedrozbiorowej, Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego* (2022); D. Behdadi, *Nonhuman Moral Agency. A Practice-Focused Exploration of Moral Agency in Nonhuman Animals and Artificial Intelligence* (2023); G. M. Malinowski, *Economia niepewności, czyli jak nie być frajerem?* (2023); D. de Soto, *Deliberation on the Cause of the Poor*, ed. by W. Decock (2023); N. N. Taleb, *Antykruchość. Jak żyć w świecie którego nie rozumiemy* (2023); J.G. Hülsmann, *Abundance, Generosity, and the State: An Inquiry into Economic Principles* (2024); M. Lysiak z S. Ammousem, *Żywność dekretowa. Czym karmi nas rząd* (2024) (**Wiesław Banach, Marcin W. Bukała, Jacek Gniadek**) ***149***

Wykaz prac naukowych związanych z myślą prakseologiczną opublikowanych w Polsce w latach 2022–2023 (wybór) (**Redakcja**) ***171***

ANKIETA „PRAKSEOLOGII"

Warunki prowadzenia biznesu w Polsce a etyka – perspektywa przedsiębiorców (wstęp i red. **Wiesław Banach**) ***187***

Business Conditions in Poland and Ethics – Entrepreneurs' Perspective (Summary) ***208***

KRONIKA

Sprawozdanie z działalności ZG Towarzystwa Naukowego Prakseologii za 2023 rok (wyciąg); TNP na Festiwalu Nauki w Warszawie: 2023; II konferencja prakseologiczna: „Prakseologia, etyka, sztuczna inteligencja" (3 XII 2024) (**Redakcja**) ***209***

IN MEMORIAM

Śp. prof. Kazimierz Zimniewicz (1940–2024) (**Alojzy Czech**) ***217***

Noty o Autorach ***229***